

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 7/2011 vp

Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2010

Perustuslakivaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 17 päivänä toukokuuta 2011 lähettänyt hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2010 (K 2/2011 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan ja ulkoasiainvaliokuntaan ja samalla määrännyt, että pysyvien erikoisvaliokuntien on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina
- kansliapäällikkö Tiina Astola ja hallitussihteeri Anne Hartoneva, oikeusministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— sosiaali- ja terveysministeriö.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakivaliokunta on käsitellyt hallituksen toimenpidekertomukseen sisältyvät lakivaliokunnan ehdotuksesta hyväksytyt eduskunnan lausumat. Lausumia on yhteensä 18, jotka sisältyvät 13 mietintöön. Lausumista 17 on kirjattu oikeusministeriön hallinnonalaan ja yksi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaan. Valiokunta toteaa, että myös hallituksen esityksen HE 84/2008 vp yhteydessä hyväksytty lausuma koskee sosiaali- ja terveysministeriön toimialaa.

Poistettavat lausumat

Valiokunta katsoo, että seuraavien lausumien johdosta suoritettavat toimenpiteet ovat riittäviä tai lausumat ovat muutoin käyneet tarpeettomiksi:

- *Rikesakkolainsäädäntö, blankorangaistus-säännökset, syyntakeisuus*
HE 44/2002 vp (s. 147), lausuma 1
- *Valvottu läpilasku*
HE 31/2003 vp (s. 148).

Säilytettävät lausumat

Muut lakivaliokunnan ehdotuksesta hyväksytyt lausumat ovat edelleen tarpeellisia, ja ne tulee säilyttää toimenpidekertomuksessa. Alla mainituista lausumista valiokunta toteaa lisäksi seuraavaa.

Hallituksen esityksen HE 57/2000 vp yhteydessä eduskunta edellytti selvitettäväksi, voidaanko Helsingissä ja muualla maassa sijaitsevien tuomioistuimien juttujakaumia tasapainottaa siten, että eri syistä yhteen tuomioistuimeen sijoitettuja asiaryhmiä siirretään käsiteltäviksi muualla kuin Helsingissä sijaitseviin tuomioistuimiin. Toimenpidekertomuksessa on käsitelty mm. hovioikeuksien tuomiopiirien uudelleenjärjestelyä, selvityksiä riidattomien velkomusasioiden siirtämismahdollisuuksista sekä oikeusministeriön aloitteita eri asiaryhmien hajauttamiseksi alueellisiin hallinto-oikeuksiin. Kertomuksen mukaan hovi- ja hallinto-oikeusverkoston kehittämistä suunnittelevan toimikunnan tehtävänä on laatia ehdotus hovi- ja hallinto-

oikeusverkoston kehittämiseksi siten, että tavoitteena on muun ohella asiamäärältään ja rakenteeltaan mahdollisimman tasakokoiset hovi- ja hallinto-oikeudet. Myös tätä kautta haetaan ratkaisuja juttukantojen tasapainottamiseksi. Valiokunta katsoo, että lausuma on syytä vielä tässä vaiheessa säilyttää.

Hallituksen esityksen HE 44/2002 vp yhteydessä eduskunta edellytti muun ohella, että hallitus selvittää, täyttävätkö blankorangaistussäännökset rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen vaatimukset, ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin lainsäädännön uudistamiseksi (*lausuma 2*). Lakivaliokunnan ehdottaman lausuman taustalla olivat blankorangaistussäännöksiä koskevat perustuslakivaliokunnan kannanotot. Toimenpidekertomuksessa on lausuman 2 kohdalla viitattu em. rikesakkolainsäädännön uudistukseen, jossa rikesakkosäännöksiin tehtiin tarvittavat muutokset. Kertomuksesta ei ilmene, sisältyykö muualle lainsäädäntöön vielä blankorangaistussäännöksistä johtuvia muutostarpeita. Tällainen informaatio on tarpeen sisällyttää seuraavaan toimenpidekertomukseen.

Lisäksi eduskunta edellytti mainitun esityksen HE 44/2002 vp yhteydessä, että ennen rikoslain voimaantuloa hallitus varmistaa, että rikoslain ja mielenterveyslain säännökset mahdollistavat vaarallisten syyntakeettomana rangaistukseen tuomitsematta jätettyjen tahdosta riippumattoman hoidon (*lausuma 3*). Toimenpidekertomuksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä on parhaillaan käynnissä työryhmätyö rikoslain ja mielenterveyslain yhteensovittamiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että tarvittavat ehdotukset aikaansaadaan mahdollisimman pian.

Saatavien perinnästä annettua lakia muutettaessa (HE 21/2004 vp) eduskunta edellytti, että hallitus selvittää perinnästä annetun lain 9 §:ään sisältyvien, perintätoimeksiantoja koskevien rajoitusten tarkoituksenmukaisuuden. Oikeusministeriö on teettänyt Oikeuspoliittisella tutkimuslaitoksella vuonna 2009 selvityksen toimeksiantorajoitusten käytännön merkityksestä ja vaikutuksista. Selvityksessä tuodaan esiin perusteita sekä rajoitusten poistamiselle että ni-

den säilyttämiselle. Kertomuksessa todetaan, että selvitys ei osoita ainakaan kiireellistä muutostarvetta ja että asiaa voi olla tarkoituksenmukaista pohtia siinä yhteydessä, kun perintää koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan EU:n maksuvii-västysdirektiivin uudistamisen johdosta. Lainvalmistelu on tarkoitus aloittaa vuonna 2011. Valiokunta pitää tarpeellisena perintätoimeksiantojen rajoitusten tarkoituksenmukaisuuden arviointia. Tämä voidaan tehdä esimerkiksi em. lainsäädäntöhankkeen yhteydessä. Lausumaa ei näin ollen voida tässä vaiheessa poistaa.

Vastauksessaan hallituksen esitykseen HE 192/2005 vp eduskunta edellytti, että uuden rikosvahinkolain vaikutuksia seurattaessa arvioidaan surmansa saaneiden henkilöiden läheisten asemaa sekä tarvetta säätää heille oikeus korvaukseen heidän kokemastaan kärsimyksensä ja että samassa yhteydessä arvioitaviksi otetaan myös vahingonkorvauslain 5 luvun 4 a § ja sitä koskeva soveltamiskäytäntö. Toimenpidekertomuksessa on tehty selkoa asiassa laaditusta selvityksestä ja sen johdosta annetusta hallituksen esityksestä (HE 251/2010 vp). Eduskunta hyväksyi lakiehdotuksen joulukuussa 2010 ja laki tuli voimaan 1.3.2011 (95/2011). Lakivaliokunta piti esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta kuitenkin totesi pitäväänsä tärkeänä, että jatkossa myös perusvähennyksen uudelleenkehittäminen ja sen toimivuutta erityisesti surmansa saaneiden henkilöiden läheisten aseman kannalta seurataan. Samalla tulee kiinnittää huomiota siihen, onko henkirikosten uhrien läheisten asemaa tarvetta ja mahdollista parantaa myös muilla tavoin, esimerkiksi onko edellytyksiä ottaa käyttöön etukäteen annettava maksusitoumus sairaanhoitokuluina korvattavista terapiakuluista (LaVM 29/2010 vp). Tämän vuoksi lausumaa ei voida vielä poistaa.

Ulosottoaaren säätämisen (HE 83/2006 vp) yhteydessä eduskunta edellytti muun muassa, että hallitus seuraa alaikäisestä velallisesta holhousviranomaiselle tehtävää ilmoitusta koskevien säännösten toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin sääntelyn edelleen kehittämiseksi (*lausuma 1*). Lain mukaan ulosottomiehen tulee tehdä ilmoitus holhousviranomai-

selle, kun alle 18-vuotiaista vastaan on tullut vireille ulosottoasia, joka perustuu riita-asiassa annettuun tuomioon, tai kun alaikäiseltä peritään veroja ulosotossa. Tarkoituksena on, että holhousviranomaisen ottaisi yhteyttä alaikäisen huoltajiin ja selvittäisi sitä, minkä vuoksi alaikäinen on joutunut maksuvelvolliseksi. Toimenpidekertomuksen mukaan oikeusministeriö on sopinut maistraattien toiminnan kehittämisestä vastaavan yksikön kanssa siitä, että ulosotto ilmoittaa maistraatille, onko alaikäisen velka maksettu ulosotossa. Jos näin on, maistraatin ei tarvitse ryhtyä asiassa muihin toimenpiteisiin. Täten voidaan säästää maistraatteja turhilta yhteydenotoilta. Lausumaehdotuksen perustelujen mukaan, koska kysymys on tärkeästä lasten suojaksi säädetystä menettelystä, jonka tehokkuus käytännössä jää pitkälti riippumaan holhousviranomaisten omaksumista käytännöistä, uudistuksen tavoitteiden toteutumista on syytä tarkkaan seurata. Valiokunta katsoo, että toimenpidekertomuksesta olisi aiheellista ilmetä, miten säännösten toimivuutta on seurattu ja onko ilmoituskäytäntö toiminut. Tämän vuoksi lausuma tulee edelleen säilyttää.

Hallituksen esityksen HE 83/2006 vp yhteydessä eduskunta lisäksi edellytti hallituksen selvittävän, olisiko tarkoituksenmukaista ja myös velallisen oikeusturva ja hänen maksettavikseen tulevat perintäkustannukset huomioon ottaen perusteltua sallia asiamiehen käyttäminen julkisten saatavien ulosotossa (*lausuma 2*). Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on selvittänyt oikeusministeriön toimeksiannosta asiamieskiellon käytännön merkitystä ja vaikutuksia edellä mainitussa vuonna 2009 valmistuneessa selvityksessä. Selvityksessä tuodaan esiin perusteita sekä kiellon poistamiselle että sen säilyttämiselle. Kertomuksen mukaan selvitys ei siten osoita ainakaan kiireellistä uudistustarvetta, vaan asiamieskieltoa koskevaa kysymystä voi olla tarkoituksenmukaista pohtia siinä yhteydessä, kun perintää koskevaa lainsäädäntöä muiltakin osin uudistetaan EU:n maksuviivästysdirektiivin uudistamisen johdosta. Valiokunta pitää asiamieskieltoa koskevan kysymyksen arviointia edelleen tarpeellisena. Tämä voidaan tehdä

esimerkiksi em. lainvalmisteluhankkeen yhteydessä. Valiokunta katsoo, että lausumaa ei voida vielä poistaa.

Hallituksen esityksen HE 221/2005 vp yhteydessä eduskunta edellytti, että prostituoitujen käytettäväksi järjestetään riittävästi sellaisia tukitoimia, joilla edistetään heidän mahdollisuuttaan irtautua prostituutiosta ja siirtyä työelämän piiriin. Toimenpidekertomuksessa on kuvattu vuoden 2007 alusta voimaan tullutta ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää. Valiokunta pitää hyvin myönteisenä, että tällainen järjestelmä on saatu aikaan. Valiokunnan mielestä on myös tärkeää, että järjestelmän toimivuutta arvioidaan. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kertomuksessa mainittu ihmiskaupan vastaisen toimintaohjelman ohjausryhmä on vuoden 2010 aikana tehnyt ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman arviointia ja valmistellut suosituksia lainsäädännön ja toimenpiteiden kehittämiseksi. Työryhmän toimikautta on jatkettu 30.3.2011 saakka. Myös kansallisen ihmiskaupparaportoin kertomus 2010 kiinnittää huomiota auttamisjärjestelmän toimivuuteen ja uhrien tunnistamiseen (K 17/2010 vp — TyVM 13/2010 vp, LaVL 16/2010 vp, HaVL 21/2010 vp). Lakivaliokunta kuitenkin tähdentää, että puheena olevassa lausumassa ei ole kysymys ainoastaan ihmiskaupan uhreista, vaan prostituoiduista yleensä, mitä ilmentävät myös lausumaehdotuksen perustelut (LaVM 10/2006 vp). Valiokunta on aikaisempien toimenpidekertomusten yhteydessä katsonut olevan aiheellista erikseen arvioida, tulisiko Suomessa kotikunnan omaaville prostituoiduille järjestää joitain erityisiä, juuri tälle ryhmälle suunnattuja tukitoimia (LaVL 9/2007 vp, LaVL 11/2008 vp, LaVL 11/2009 vp). Valiokunta uudistaa tämän kannanottonsa. Edellä todetuista syistä lausuma tulee edelleen säilyttää.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta esittää,

että perustuslakivaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

LaVL 7/2011 vp — K 2/2011 vp

Helsingissä 22 päivänä kesäkuuta 2011

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pertti Hemmilä /kok	Aino-Kaisa Pekonen /vas
vpj.	Lars Erik Gästgivers /r	Jaana Pelkonen /kok
jäs.	Sauli Ahvenjärvi /kd	Raimo Piirainen /sd
	James Hirvisaari /ps	Kristiina Salonen /sd
	Johanna Jurva /ps	Jani Toivola /vihr
	Ilkka Kantola /sd	Kari Tolvanen /kok
	Markku Mäntymaa /kok	Kaj Turunen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.